Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 19.10.2021, HE 7/2021 vp

Helsingin poliisilaitoksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle ri-koslain muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt viitekohdassa mainitussa lausuntopyynnössään Helsingin poliisilaitoksen lausuntoa hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain muuttamisesta. Ehdotetussa muutoksessa rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta.

Esityksessä ehdotetaan myös lisättäväksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta koskeviin säännöksiin nimenomainen maininta tekojen tekemisestä kohteen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Maininta sukupuolesta teon vaikuttimena lisättäisiin myös julkista kehottamista rikokseen koskevaan oikeushenkilön rangaistusvastuusäännökseen silloin, kun rikos, johon kehotetaan tai houkutellaan, olisi törkeä kunnianloukkaus tai laiton uhkaus.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto

2.1 Yleistä

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan koventamisperusteiden tarkoituksena on suojata ennen kaikkea kansallisia, rodullisia ja etnisiä vähemmistöjä rotuvihaan perustuvaa niin sanottua rasistista väkivaltaa vastaan. Koventamisperusteena tulee huomioitavaksi rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta.

Myös sukupuoli tai henkilön sukupuoli-identiteetti, eli käsitys omasta sukupuolestaan saattaa olla viharikoksen motiivina. Siten on johdonmukaista, että myös henkilön sukupuoli määritetään yhdeksi koventamisperusteeksi.

Sukupuoli voidaan rinnastaa voimassa olevan rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdassa mainittuihin koventamisperusteisiin. Siten sukupuoli tai sukupuoli-identiteetti saattaisi olla katsottavissa koventamisperusteeksi jo nykyisellä-kin sääntelyllä. Sukupuolen lisääminen rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin on silti perusteltua; kun sukupuoli mainitaan koventamisperusteena, asia ei jää tältä osin tulkinnanvaraiseksi.

Voidaan myös olettaa, että sukupuolien lisääminen koventamisperusteeksi on omiaan ainakin jossakin määrin vähentämään erityisesti naisiin kohdistuvaa syrjintää sekä edistävän sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Merkittävä osa sukupuoleen liittyvästä rikollisuudesta tapahtuu sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristössä. Siten ehdotettu lainmuutos on perusteltavissa myös osana tietoverkoissa tapahtuvan vihapuheen torjuntaa.

Sukupuoleen kohdistuvan vaikuttumien lisääminen koventamisperusteisiin on poliisilaitoksen näkemyksen mukaan parempi ratkaisu kuin sen lisääminen yksittäisiin tunnusmerkistöihin, sillä koventamisperusteet ovat rikoslajineutraaleja ja vihamotiivia voi esiintyä niin sananvapausrikoksissa kuin muissakin rikoksissa, kuten henkeen, terveyteen, vapauteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvissa rikoksissa.

Säätämällä sukupuoli yhdeksi rangaistuksen koventamisperusteeksi, lainsäätäjällä on mahdollisuus korostaa arvoja, joita on vahvistettava ja erityisesti kunnioitettava. On perusteltua uskoa, että muutoksella voi olla ainakin jossain määrin myös rikoksia ennalta estävä vaikutus.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu tulee todennäköisesti aktualisoitumaan harvoin. Suomalaiset valtamediat ja suosituimmat kansainväliset sosiaalisen median sekä muiden yleisöpalvelujen tuottajat ehkäisevät verraten tehokkaasti jo ennakolta asiattoman kirjoittelun ja reagoivat kiitettävän nopeasti ilmi tulleisiin loukkaaviksi katsottaviin kirjoituksiin. Muutoksen voi olettaa vahvistavan ja lisäävän oikeushenkilöiden aktiivisuutta oma-aloitteiseen valvontaan.

Rangaistusvastuun kohdentumisen haasteena ja tosiasiallisena esteenä saattaa olla se, että tietoverkoissa asiatonta kirjoittelua säännönmukaisesti julkaisevat verkkosivut toimivat pääasiassa anonyymisti. Näissä tilanteissa poliisilla ei ole mahdollista selvittää kirjoittajan tai sivuston ylläpitäjän eikä välttämättä edes sivustojen palvelinten sijaintia.

2.2 Vaikutukset poliisin toimintaan

Ehdotetun lainmuutoksen vaikutukset poliisin esitutkintatoimintaan eivät poliisilaitoksen arvion mukaan ole merkittäviä. Kyse ei ole uudesta tunnusmerkistöstä eikä pakkokeinojen käyttöön vaikuttavasta rangaistusasteikon muutoksesta. Selvänä voidaan kuitenkin pitää, että muutos tulee lisäämään jonkin verran poliisin työmäärää sekä pidentämään esitutkintojen kestoa, koska selvittäväksi tulee myös tämän koventamisperusteen olemassaolo.

Haasteita voi aiheutua muun muassa motiivin tunnistamisesta, kuten on huomattu esimerkiksi vihamotiivin tunnistamisen osalta. Motiivin tunnistamista tuetaan koulutuksen ja ohjeistuksen kautta asiaa jalkauttamalla. Tekojen motiivin selvittäminen tapahtuu pääasiassa tekemällä kysymyksiä epäillyn aiemmasta toiminnasta ja lausumista. Selvittäminen saattaa edellyttää myös tiedonhankintaa mm. nettikeskustelupalstoilta ja sosiaalisesta mediasta tai laite-etsinnän tekemistä epäillyn puhelimiin ja tietokoneisiin.

Rikosylitarkastaja Vesa Hietala

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 27.10.2021 klo 13:46. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi